

M. Lavency, *Exordium. Manuel de latin pour débutants* (Podstawowy kurs łaciny), Gembloux 1964, ss. X 131.

W dydaktyce języków nowożytnych poczyniono w ostatnich latach daleko idące postępy. Łacina ma swoją specyfikę, różną od języków nowożytnych, ale i w dziedzinie jej nauczania szuka się nowych metod. Oto np. podręcznik M. Lavency wprowadza pewne nowości, które można by nazwać 1. przystosowaniem nauki języka łacińskiego do nauki języków nowożytnych, 2. zwrotem w kierunku potraktowania języka łacińskiego jako języka żywego (tego rodzaju tendencje są na Zachodzie dość żywe), 3. zdynamizowaniem nauczania w kierunku przyspieszenia tempa asymilacji materiału dydaktycznego.

Wartość podręcznika została wypróbowana przez autora niniejszych uwag w Seminarium Duchownym w Kielcach w r. 1967/68. W związku z tym poczyniono szereg spostrzeżeń.

Zgodnie z wymaganiami podręcznika postawiono sobie jako cel doprowadzenie uczących się do zrozumienia nie-trudnego tekstu łacińskiego, a marginesowo — do formułowania zdań polskich po łacinie. Chodzi tu nie tyle o stylistyczną poprawność w tłumaczeniu na język polski, ale przede wszystkim o uchwycenie sensu zdania łacińskiego. Środkiem do tego jest znajomość pewnego zasobu słownictwa oraz struktury gramatycznej zdania łacińskiego.

W całym układzie podręcznika zastosowano metodę indukcyjną. Zmusza ona do porównywania zjawisk językowych, prowadzi przez analizę do syntezy. Stąd niemal każda lekcja tego podręcznika zawiera dwa postulaty: na co należy zwrócić wstępną uwagę ucznia? oraz co należy podać do zapamiętania jako syntetyczne ujęcie zjawisk już wcześniej zaobserwowanych? Szczególnym zastosowaniem metody indukcyjnej jest tu stopniowanie trudności. Oryginalne zdanie łacińskie w początkowej fazie pojawia się w formie zacieśnionej do podmiotu, orzeczenia i przedmiotu, potem bywa rozszerzane przez dalsze określenia lub zdania podrzędne. Innym założeniem jest dbanie o ciągłą powtarzalność tekstów w formie krótkich, jasnych zdań i przysłów. Niemal wyłącznie są to teksty oryginalne, zacierpnięte z inskrypcji lub autorów łacińskich. Dzięki temu teksty wprowadzają w mikroklimat rozwoju języka łacińskiego.

Co do zakresu materiału, to podręcznik obejmuje całą morfologię. Nauczanie morfologii stwarza dużą pokusę traktowania jej jako przedmiotu samodzielnego. Podręcznik nie uczy jednak gramatyki, aby poznać gramatykę, ale aby zrozumieć tekst w strukturze zdania łacińskiego. Forma gramatyczna jest tu funkcją myśli zawartej w zdaniu. W nauczaniu deklinacji zwraca uwagę na rzeczownik w funkcji podmiotu, następnie na zasadzie opozycji wprowadza rzeczownik w funkcji przedmiotu bezpośredniego. W następnym etapie wprowadza rzeczownik w funkcji narzędzia i sposobu. W ten sposób uczący się otrzymuje informację o trzech najczęściej używanych przypadkach: *nominativus* — *accusativus* — *ablativus*. W zakresie koniugacji przyznano w podręczniku preferencje osobie trzeciej *singularis* i *pluralis* ze względu na częstotliwość jej występowania w tekście. Nauczanie form koniugacyjnych oparto również na różnorodnej opozycji (np. 3 *sing.* — 3 *plur.*, *activum* — *passivum*, opozycja czasów, trybów itp.), co kształci bardziej wszechstronnie i skuteczniej utrwala wiadomości niż mechaniczna odmiana.

W nauczaniu składni wykorzystano częściowo zasady metody strukturalnej, szeroko stosowanej obecnie w nauczaniu języków nowożytnych.

Przyswajania przez ucznia nowego słownictwa dokonuje podręcznik tylko w łączności z tekstem. Doskonałym sposobem utrwalenia nowego słownictwa są tu ćwiczenia przekładowe.

W nauczaniu słownictwa zwraca podręcznik szczególną też uwagę na słowotwórstwo — zwłaszcza na tworzenie wyrazów za pomocą przyrostków i przedrostków. Ma to ogromne znaczenie, bo ułatwia rozpoznawanie nowych wyrazów jako pochodnych od znanych już słówek.

Na jednostkę lekcyjną, według podręcznika, realizowaną w ciągu dwóch do czterech godzin, składają się: 1 — teksty i II — ćwiczenia.

I. a) tekst podstawowy do ćwiczeń; b) luźne zdania ilustrujące poszczególne zjawiska językowe; bardzo często zdania z poprzednich czytanek lub zdania wybrane, dzięki czemu odbywa się ciągła repetycja; c) krótki tekst ciągły.

II. Ćwiczenia rozbijające schemat deklinacyjny i koniugacyjny na elementy przydatniejsze do formowania zdania.

Zastosowany system nauczania pozwala zauważyć m. in. takie jego dodatnie cechy:

1. Przez oparcie nauczania na tekstach oryginalnych, nie preparowanych, daje okazję do poznania świata kultury antycznej, dzięki czemu wprowadza w koloryt całego środowiska, w jakim rozwijał się język łaciński. Celowi temu służą także liczne i odpowiednio dobrane ilustracje z zakresu kultury materialnej starożytnych Rzymian.

2. Ponieważ te same teksty są podstawą ćwiczeń w ciągu dwóch do czterech godzin, ułatwiona jest memoryzacja struktur zdaniowych. Temu samemu celowi służy też częste powtarzanie się tych samych zdań w następujących po sobie lekcjach.

3. Za zaletę należy poczytać silne podkreślenie i trzymanie się zasady, że formy gramatyczne są funkcją myśli, z czego wynika przyznanie pierwszeństwa tekstowi i analizie logicznej zdania, analizie funkcji poszczególnych elementów w całej wypowiedzi. Dzięki temu uwzględnione jest psychologiczne nastawienie młodzieży, skłonnej ujmować wszystko od strony rozumowej, logicznej.

4. Inną cechą dodatnią jest wprowadzenie częstych tłumaczeń z języka ojczystego na łacinę, bo przez to większemu wyjaskrawieniu ulega budowa zdania łacińskiego. Ćwiczenia tego rodzaju dają doskonałą możliwość sprawdzenia, w jakim stopniu materiał został przyswojony.

Jak wynika z powyższych, nawet pobieżnych relacji, podręcznik przedstawia pewne nowości dydaktyczne.

Ks. Władysław Wójcik